

Чеканов В.Ю.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО ЧАСУ І ПРОСТОРУ В УЗАГАЛЬНЮЮЧИХ ПРАЦЯХ ВЧЕНИХ ШКОЛИ «АННАЛІВ»

У статті розглядаються головні аспекти трансформації історичного простору і часу в результаті накопичення новацій щодо їх репрезентації у доробку перших двох генерацій французької школи «Анналів». Предметом статті є розгляд подальших змін у третій генерації. Представлений як у малих статтях, так і в тематичних монографіях метод уславленої науково-історичної школи починаючи з середини ХХ ст. мав змінитися в напрямі пристосування до потреб не лише виділення якісно нових об'єктів дослідження, а й до пояснення більш традиційних структур історичного простору і часу. Він мав розширитися до охоплення сприйняття історії дилетантами, які ніколи не піддавали сумніву речі, що розглядалися вченими Школи як помилкові – наприклад, «природність протиставлення Середніх віків і Епохи Відродження (яку заперечували представники Школи). Завдання тепер стояло таке: як інкорпорувати новації Школи до традиційного історієписання з його способами репрезентації, будучи зрозумілими загалу, але не відступаючи від власних засад. Ціною був шанс поширення впливу Школи з метою завоювання нових симпатиків і адептів з аудиторії.

Історики 1960-х і 1970-х років запропонували декілька успішних дослідницьких стратегій: Жан Делюмо з його «зрізами» історичного часу та П'єр Шоню з його «методом фронтів» уособили тенденцію до включення в методологію Школи статистичних прийомів. У статті розглянуті також інновації, внесені Жаком Ле Гоффом, з його акцентом на історичному просторі, що зближує його з «людською географією» Фернана Броделя.

Отже, представники наступних інкарнацій Школи звернули увагу на потребу не лише застосування напрацювань попередників, а й вироблення низки нових прийомів такої репрезентації в узагальнюючих працях, присвячених висвітленню великих проміжків історичного часу (епох) у межах Європейського регіону від V до XVIII ст. Аналізу цих прийомів і присвячений доробок.

Ключові слова: школа «Анналів», історичний простір, історичний час, зріз, фронтір.

Постановка проблеми. Вчені другої генерації школи «Анналів», зокрема Фернан Бродель, увійшли в історію історичної науки переважно за рахунок того, що віднайшли нові способи узгодження матеріалів першої, збиральницької фази історичного дослідження (найчастіше втіленої у дрібних статтях) з їх систематизованим використанням у другій (зв'язаній з написанням узагальнюючих праць). Зміст творчості Ф. Броделя полягав у переході до «людської географії» [2, р. 258–259]. Це поняття відсилає нас до просторових структур; на них найчастіше наголошують в історіографії, говорячи про школу «Анналів» [1, р. 63]. Бродель дійсно цікавився передусім *структурами*; вони у нього різноманітні: на рівні географії майже нерухомі, на економічному і політичному – в них уже помітні зрушення. У літературі творчість Броделя розглядається як стадія переходу від історичної нарації до аналізу [2, р. 259–260]: у нього одні і ті ж структури неможливо тільки розповісти (чи тільки проана-

лізувати). Їх ідентифікація стає можливою лише через узагальнене поєднання різних підходів. «Просто» сказати, що це за структури, не можна, бо вони виходять за межі наявних парадигм, утворюють нові. Це і є «людська географія», в якій просторові структури стають *контекстами*. Вона вимагає великих за обсягом текстів.

У Броделя географічні координати змінюються залежно від цілей історика та від масштабу багаторівневих процесів. Тут уже очевидні прояви *тотальної історії* [4, с. 136]. Броделю вдалося досягти багаторівневого застосування матеріалів першої фази дослідження. Вони органічно вписалися у 1-й том його найвідомішого дослідження «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм» як *структури повсякдення*. Але шлях до них був не єдиним способом узагальнення, що використувався вченими школи «Анналів».

Доробок Ф. Броделя становив перший можливий сценарій узгодження локальних подій з глобальною проблематики. Другий був реалізований у

працях низки вчених школи: Ж. Делюмо, П. Шоню, Ф. Ар'єса, Ж. Ле Гоффа, про які ми і говоритимемо у цій статті.

Виклад основного матеріалу. Узгодження досягалося за рахунок діалогу з минулим, постановки питань, відповіді на які примхливо сполучалися з фактами різного масштабу, а також за рахунок виокремлення в минулому контекстів, не передбачених нарративом. Науковці школи самі створювати багаторівневі схеми зв'язків між фактами. Частина їхнього доробку, яка через популярний характер вимушено приводилася у відповідність до традиційної схеми (наприклад, «Цивілізація середньовічного Заходу» Ж. Ле Гоффа), характеризується звуженням можливостей використання інновацій: цілісна картина минулого, передбачена завданнями роботи, вимагала поновлення традиційної схеми «великої» історії. Нововведення у монографії Ле Гоффа нерідко виносяться «на береги» основного тексту і слугують ілюстраціями до схеми [6, с. 62–63, 72–76].

Ле Гофф визначив дослідження просторово-часових структур як відгалуження проблемного розгляду минулого. У «Цивілізації середньовічного Заходу» він виділив його як один з напрямів дослідження структур середньовічного життя і присвятив йому цілий розділ другої частини [6, с. 124]. Цей напрям включає різні аспекти сприйняття простору і часу середньовічною людиною – аж до священної історії і будови потойбічного світу.

Відповідно, вся друга частина «Цивілізації середньовічного Заходу» побудована не за хронологічним, а за системним принципом і присвячена структурам середньовічного життя – від повсякденного до духовного. У Ле Гоффа просторово-часові структури представлені як його значущі аспекти: сприйняття та вимірювання часу, відчуття батьківщини і меж регіону проживання, уявні простори [6, с. 124–183] тощо. Зосередженість на тому, що люди досліджуваної епохи думали про простір свого життя, як вони його розуміли, зближує визначення базових параметрів дослідження з таким напрямом студій школи, як вивчення історії *ментальності* [7, с. 165].

Отже, в сучасній історичній науці розгляд просторово-часових структур застосовується як засіб реконструкції ментальності минулих генерацій. Способом узгодження двох оповідальних стратегій у монографіях стало застосування цивілізаційного підходу, що виправдовувало поділ матеріалу навпіл: перші їх частини відтворювали

хронологічну послідовність фактів, другі ж були присвячені системній репрезентації епохи. Саме там результати досліджень збиральницької фази знаходили широкі можливості для використання. Цей спосіб отримав поширення і у дослідженні інших епох [9, с. 111].

Жан Делюмо не включається до числа провідних представників школи «Анналів», але нарративні стратегії, розроблені та використані ним у найвідомішій з його праць – «Цивілізації Відродження», заслуговують на розгляд. Насамперед ним внесені новації у побудову лінійної послідовності фактів. За визначенням автора, перша частина праці присвячена «силовим лініям» епохи, до яких історик відніс, зокрема, розпад «туманної» християнської ідеї, великі географічні відкриття та їх вплив на ринкову кон'юнктуру, відродження античних знань та мистецтв і реформу церкви (у це поняття Делюмо включав як Реформацію, так і Контрреформацію) [5, с. 18–19, 47]. Наступні дві частини присвячені розкриттю тенденцій, окреслених вище, шляхом «розстановки» фактів у координатах епохи [5, с. 15].

Запровадження поняття «силові лінії» до вступної частини твору передбачає графічну репрезентацію основних тенденцій періоду. Для цього Делюмо використав нестандартний прийом, аналогу якого немає у Ле Гоффа: виклад подій політичної історії він замінив на два «зрізи» з нижньої та верхньої хронологічних рамок епохи, зосередивши увагу на пересуваннях політичних кордонів. По суті, виклад подій замінено описом змін конфігурації їх рамок. При цьому зрізи подані як зовнішні вирази змін, розкриттю яких присвячений наступний текст. Композиція, таким чином, обґрунтовує поглиблення викладу як роз'яснення причин картографічної наочності, зафіксованої зрізами.

Подальший текст структурований відповідно. Делюмо вказав на нову характеристику епохи Відродження: удосконалення документообігу в централізованих монархіях Західної Європи через утворення постійно діючих міністерств та відомств зумовило застосування статистичних даних. Наукове дослідження Античності і Середніх віків знало лише підрахунки вчених постфактум на основі припущень (точність яких не беззастережна), тобто присвоєння значення статистики приблизно встановленим цифрам. Тепер уперше з'являються *статистичні факти*, котрі групувалися як доказова база самими авторами джерел. Делюмо характеризував це явище як проникнення «кількісної характеристики» – нового виміру в

Західній цивілізації [5, с. 275]. Створення перших акціонерних компаній та їх філіалів, холдингів тощо спричинило появу нових типів джерел, які володіли статистичною репрезентативністю із самого початку. З'являються нові типи документів: бухгалтерські книги, векселя на пред'явника, валютні курси та біржові кодування. Поряд з розквітом мистецтв відбувався розквіт банківських операцій [5, с. 237]. Джерела нових типів «працювали» у своїй якості просто внаслідок порівняння даних, яке отримує значення самостійної дослідної процедури. Делюмо зв'язував збільшення питомої ваги таких джерел та операцій, які вони забезпечували, з поширенням «капіталістичного менталітету» [5, с. 273].

Нові джерела змінюють способи репрезентації історичної інформації навіть з питань історії культури. Делюмо пише про «мрії Відродження» практично так само, як Йохан Хейзінга у 1919 р. писав про «ідеал прекрасного життя» [5, с. 351–388], надаючи йому стрижневе значення. Культура віднині розглядається як історія світоглядних та стилевих впливів, що теж виражаються статистично: кількістю університетських викладачів, студентів, художників, їхніми міграціями [5, с. 437, 454–455]. Карти цих міграцій, статистичні дані про країни походження професорів та студентів університетів стають значущими для розуміння історії культури як *простору впливів*. Вивчення історії науки, яка теж посідає поважне місце в тексті праці Делюмо, зосереджується на таких нових аспектах, як історія держзамовлень, меценатства, виховання, філософських гуртків, особистих бібліотек тощо [5, с. 395–401, 454–462, 506].

Статистична інформація сприяла збагаченню нарративних можливостей монографій. Збільшується розмаїття просторів, сюжетів, що переповідаються не за хронологічним принципом, а всупереч. Ідея «зрізів» знайшла розвиток і у висвітленні більш віддалених періодів. Вона паралельно реалізується не лише у французькій історіографії: у англійського історика Нового часу Е. Хобсбаума вона виступає вдалим засобом інтродукції в передреволюційну епоху Європи (80-і рр. XVIII ст.), змінену подальшими подіями [8, с. 15–16].

Змінилося висхідне співвідношення між часовими та просторовими структурами. Раніше історія зводилася до подій в часі, територіальна локалізація яких слугувала посиленню конкретики. Тепер для накреслення зрізів час починають розглядати *дискретно* (дати «розсипаються»), простір же частіше ототожнюється з контекстом. Наприклад, для того щоб показати тенденції в

поширенні Європою новацій італійського живопису, Делюмо вже не треба рік за роком переповідати, хто з італійських митців куди рушив (час в такому викладі зберігав би інтегрованість, а простір, навпаки, був би дискретним). Тепер простіше обрати країну за межами Італії, статистичними засобами показати кількість італійських живописців, що працювали в ній в обраний період, а потім дати аналогічний зріз для наступного. Змістовність тексту не зменшується, а кількість ракурсів спостереження зростає.

Цікаві інновації щодо просторово-часових структур можна простежити у працях П'єра Шоню. Вони були присвячені більш пізньому і забезпеченому джерелами періоду і, відповідно, потребували змін у стратегії історієписання.

Для Шоню характерне бачення історичного процесу як серійного, втіленого у кількісних параметрах, зміни яких стають його показниками [4, с. 162]. Простір їхньої дії є спільним для багатьох держав, тому апіорі не співпадає з кордонами. Це радше *ареал* [7, с. 186]. На ньому доцільніше показувати динамічність зміни структур, аніж перебіг подій. Шоню чітко вказував на пріоритет Ф. Броделя у започаткуванні такого погляду на простір [12, с. 142].

У монографії «Цивілізація класичної Європи» Шоню визначив вектор, уздовж якого слід розмістити ключові факти політичної історії, такі як заміна імперської державності пізнього Середньовіччя національною державністю Нового часу. З наближеності її до *часу історика* впливала підвищена актуальність тексту. У книзі Ж. Делюмо значна частина географічних структур не співпадала з політичною географією XX ст. (вони сприймалися як «чужі» через відмінний політичний лад, соціальну структуру, форми суспільної свідомості тощо), тоді як Шоню мав справу з періодом, коли частка незбігів зменшується. Він визначив якість цього процесу як заміну поняттям «Європа» властивного попередньому періодові поняття «християнський світ» [10, с. 8].

Це мало не лише показати шлях наближення західних реалій до сучасності, але й поступову зміну параметрів, суттєво відмінних на початку епохи, але більш наближених наприкінці її. Для цього Шоню вжив прийом, відмінний від зрізів Делюмо (зрізи обмежували розгляд картою, бо параметри суспільного життя як на початку, так і в кінці епохи Відродження ще не наблизилися до *часу історика*). Шоню визначив умовні просторові осі, уздовж яких протягом XVII–XVIII ст. відбувалися ключові процеси

класичної епохи, і побудував виклад як опис їх поступового пересування від Середземномор'я на північ Європи [10, с. 19].

У більш ранній монографії Шоню «Цивілізація Просвітництва» завдання утруднювалося більшим обсягом матеріалу; в ній науковець поєднав стратегію визначення осей зі встановленням рівнів, на яких простежувалися відмінності у дії історичних процесів. Намагання врахувати максимум параметрів повсякдення і змін, що на них відбилися, вело до збільшення ролі статистичних даних. Вони дозволили виділити зони, де по-різному змінювалися одні і ті ж параметри. Співставлення вело до несподіваних висновків: автор помітив подібність темпів розвитку Східної Європи і заокеанських колоній західних країн. Подібність ця виявилася концептуальною: Шоню скористався методологією Ф.Дж. Тернера, який ще у 20-х рр. ХХ ст. запровадив розгляд історії американського фронтиру як окремого напрямку історії США [3].

Шоню виробив концепцію «європейського фронтиру» як рухливої зони накопичення змін, що сприяло поширенню Західної цивілізації і в Євразії, і за океаном [11, с. 74–75]. Простір в його творі – не просто *просування Європи* внаслідок зростання параметрів грамотності, здоров'я, добробуту та іншого на Схід, але і їх експорт *overseas*, в колонії Північної Америки. Європа розширяється, Європа експортується. Простір з місця подій перетворюється на величину, здатну до реконфігурації у різні способи. Швидкість та результативність «експорту Європи» визначаються статистикою: збільшення середньої кількості європейських кораблів на одиницю площі світового океану, середньої тривалості плавання в інші регіони світу відстежувалися на початку і наприкінці періоду [11, с. 88–89].

По відношенню до простору власне Європи історик також застосовує нові підходи. Найпомітнішим з них є контент-аналіз: визначення ключових «слів епохи» і частотний аналіз їх вжитку у термінології друкованих публікацій в різних країнах. Він дозволив встановити, наскільки активно ідеї Просвітництва, виражені мірою вжитку цих слів, просувалися у просторі [11, с. 13]. Але цього недостатньо: історик удосконалює репрезентативність покажчика за рахунок накладання його на визначені ним 5 рівнів володіння інтелектуальною культурою (від рівня наукових та філософських трактатів до найнижчого рівня усного мовлення неписьменних): просвітницька термінологія на рівнях № 1 і 5 просувається з різною швидкістю (наприклад, у Німеччині на рівні № 1

вона утверджується близько 1700 р., тоді як на рівні № 4 (розмовна мова грамотних) – тільки у 1800 р.) [11, с. 12–14]. Так вдалося пояснити співіснування на просторі однієї цивілізації виявів як класицизму, так і бароко. До цього їх співвідношення оцінювали приблизно, але більшість рівнів володіння інтелектуальною культурою зростає саме в епоху Просвітництва. Тепер питання, чому епохи з відмінними характеристиками не могли ідентифікувати однозначно, було вирішене за допомогою концепції рівнів.

Шоню говорив про «три Європи», визначаючи їх за ставленням до латини як міжнародно визнаної наукової мови [11, с. 320]. Такий підхід застосовується і щодо визначення темпів географічного поширення сільськогосподарських культур, технологій [11, с. 368]. Просування змін характеризувалося пластичністю і динамізмом, а також незбігом географічних і хронологічних рамок [11, с. 434]. Об'єкт, опис якого одночасно вимагає і встановлення якісних ознак, і визнання їх нечіткості, адекватно репрезентується лише за допомогою багаторівневих структур. Прояви кожного з рівнів можуть належати / не належати до директивного поняття, яким ідентифікують епоху. Таким чином, можна говорити про ідеологію епохи Просвітництва, але уже не можна – про ідеологію бароко; не можна говорити про війни Просвітництва і так далі. Поняття «*континуум*» дозволяє узгодити визначення характеристик епохи як сукупності рівнів, не всі з яких однозначні щодо її критеріїв.

Додатковим засобом визначення темпів і масштабів поступу Просвітництва стало встановлення базових параметрів функціонування друкованої книгопродукції в Європі: скільки книг і коли було в середньому в особистих бібліотеках, які видання з них були носіями просвітницьких ідей, а які радше належать до архаїчної «культури мрій», тощо [11, с. 266]. Шоню також звертав увагу на специфіку використання просвітницької термінології на рівні № 1 у різних країнах: наскільки окремі поняття були зв'язані з філософією чи з наукою (що знаменувало не схоластичне «жонглювання» ними, а використання для створення концепцій реальності) [11, с. 303].

Важливий аспект епохи класицизму, уже зачеплений нами, був зв'язаний зі співвідношенням між поняттями «класицизм» і «бароко» [10, с. 10, 448–455]. Визначення справжнього сенсу епохи з її внутрішньою логікою розвитку, розквіту та занепаду вимагало, на думку історика, відмови від трактовки її лише як «пропілеїв» до

Просвітництва, яке сприймалось крізь призму позитивного образу Великої французької революції і епохи Просвітництва як її передумови [10, с. 9].

Різноманітні підходи до історії раннього Нового часу залежали від суб'єктивних авторських позицій. Усі вони вплинули на зміни в розумінні просторових структур. Так, у Шоню розповідь постійно переміщується по карті Європи, фіксуючи пересування векторів: їх появу у нових, доти не охоплених процесом регіонах, зникнення у старих. Внаслідок цього послідовність географії подій під час викладу, наприклад, початку Тридцятилітньої війни (1618–1648) не співпадає з традиційним. Шоню не влаштовує загальноприйнята послідовність викладу від подій 1618–1620 рр. у Чехії до розширення театру війни на Німеччину. Для нього визначення векторів було важливішим. Через те, що провідним вектором епохи став перехід від імперської державності до національної, Шоню починає розповідь від занепаду Іспанії і протистояння з Францією, котра, на його думку, уособлювала нові тенденції [10, с. 52–82]. Оскільки не менш значущим на початку війни було піднесення капіталізму і перенесення вектору економічного розвитку від середземноморських портів до Лондону та Амстердаму, історик звертає увагу на події, зв'язані з цим вектором [10, с. 103–109]. Новаторським є також акцент на внутрішній ситуації в протестантському таборі, зокрема, на кризі, спричиненій протистоянням кальвіністських фракцій армініан і гомаріан на Дордрехтському синоді 1619 р.

Отже, переміщення вектору європейської політики відстежувалося на різних рівнях історичного процесу. На кожному воно мало відмінний зміст, а отже, відмінну траєкторію. Одні і ті ж події, висвітлені на різних рівнях, по декілька разів з'являються у творі Шоню: Дордрехтський синод

у різних (але рівно важливих для визначення переміщень вектору) аспектах описується двічі: у розділі про Тридцятилітню війну і у розділі про релігійні зрушення в Європі [10, с. 117–122, 479–483]. Одні і ті ж події не лише вимагають декількох повернень, але щоразу оточені новими супровідними фактами, що утворюють відмінні контексти і, відповідно, інші простори. Потреба орієнтації в них змушувала Шоню приносити послідовність викладу в жертву необхідності періодичних повернень, тобто побудові континууму.

Висновки. Отже, в узагальнюючих працях Ж. Ле Гоффа, Ж. Делюмо, П. Шоню ми спостерігаємо методологічно окремих від розробок Ф. Броделя варіант розвитку керування просторово-часовими структурами дослідження. Історія остаточно стає процесом, що містить характеристики психологічних, культурних, побутових змін. Вони простежуються через зосередження їх в географічних зонах, переміщення яких по карті доцільно характеризувати як зміни *вектору історичного процесу*. При цьому важливим є розгляд складників цього процесу дискретно, як незв'язаних між собою. У разі збігу векторів переміщення по незв'язаних параметрах може йтися про тенденцію, присутню на різних рівнях. Тому часові структури у зазначених авторів іноді рекурсивні, повторювані залежно від того, на якому з рівнів зосереджується увага. Зокрема, важкість текстів П. Шоню для сприйняття читачем пояснюється саме його вимушеним поводженням з часовими структурами. Але, як би там не було, пошуки науковців Школи в напрямі створення стандарту узагальнюючої науково-історичної праці сприяли виробленню нових композиційних прийомів і спонукали до пошуків нові генералізації дослідників по всьому світу.

Список літератури:

1. Clark Elizabeth. A. History, Theory, Text. *Historians and the Linguistic Turn*. Cambridge–London : Harvard University Press, 2004. 325 p.
2. Iggers George G., Wang Q. Edward. *A Global History of Modern Historiography*. London–New York : Routledge, 2008. 436 p.
3. Turner Frederick Jackson. *The Frontier in American History*. Bibliolife, 2008. 201 p.
4. Гуревич Арон. Исторический синтез и Школа «Анналов». Москва–Санкт-Петербург : Центр гуманитарных инициатив. Университетская книга, 2014. 432 с. (Серия «Российские пропилеи»).
5. Делюмо Жан. Цивилизация Возрождения. Екатеринбург : У-Фактория, 2008. 720 с. (Серия «Великие цивилизации»).
6. Ле Гофф Жак. Цивилизация средневекового Запада. Москва : Прогресс-Академия, 1992. 376 с.
7. Савельева И.М., Полетаев А.В. Теория исторического знания: учебное пособие. Санкт-Петербург : Алетейя, 2007. 523 с.
8. Хобсбаум Эрик. Век революции. Европа. 1789–1848. Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. 480 с.

9. Шаму Франсуа. Эллинистическая цивилизация. Екатеринбург : У-Фактория, 2008. 480 с. (Серия «Великие цивилизации»).
10. Шоню Пьер. Цивилизация классической Европы. Екатеринбург : У-Фактория, 2008. 604 с. (Серия «Великие цивилизации»).
11. Шоню Пьер. Цивилизация Просвещения. Екатеринбург : У-Фактория, 2008. 688 с. (Серия «Великие цивилизации»).
12. Шоню Пьер. Экономическая теория: эволюция и перспективы. *THESIS*. 1993. Вып. 1. С. 137–151.

Chekanov V.Yu. THE REPRESENTATION OF HISTORICAL SPACE AND TIME IN GENERALIZING WORKS BY SCIENTISTS OF ÉCOLE DES ANNALES

The article is dedicated to the issue of development of generalizing approach after the full-fledged establishment of École des Annales research method during its first two generations. The matter of research is further change of it. Practiced both in small articles and in thematic monographs, the method of French scientific school from the mid XX century had to be applied at last to the need not only to discern and separate new research subjects, but also to explain and to describe more traditional structures of historical space and time. It had to be widened to the perception of laymen who never doubted things obvious for École des Annales researchers as erroneous – for instance, as if “natural character” of opposition between Middle Ages and Renaissance, often negated by École des Annales. The trouble was: how to incorporate novelties of the school and to save the fundamentals of traditional history with its ways of representation. The price of question was the chance to proliferate the influence of the school, to recruit new supporters from audience not yet ready for complicated innovations.

Some historians of 1960s and 1970s found several successful research strategies: namely, Jean Delumeau used the cross-sections of historical time while explaining the progressive character of Renaissance epoch; Pierre Chaunu used the frontier method to show out the move of progressive trends in European life on different levels of it. These methods revealed the tendency to incorporate statistical methods into historiography and to diversify the tools of historian. One more well-known Frenchman who applied them to the research of Middle Ages period was Jacques Le Goff. In some extent, the new approach was contradictory to previous ones because of its predominant accent onto historical space. It turned out as a substantial parallel to the school's long-time favorite subject, so-called human geography, mostly known via output by another famous historian representing innovative methods of school, Fernand Braudel.

Key words: *École des Annales, historical space, historical time, cross-section, frontier.*